

Gerald_Hüther_a_Standard_bécsi_lapban

március 11, 2013

Interjú a Der Standard c. bécsi napilapban 2012 április 15

Standard: Ön azt állítja, hogy a tartós tanuláshoz mindenekelőtt lelkesedésre van az agynak szüksége. De működhet –e egyáltalán a tanulás kényszer nélkül?

G.H.: Akikre most szükségünk van – és ezt bárki, aki a gazdasági vagy a tudományos életben munkálkodik megerősítheti – , azok nem a rendes, kötelességteljesítő emberek, akik mindent megcsinálnak, amit mondanak nekik, vagy akik mindent kívülről megtanulnak, hanem azok a fiatal emberek, akik egyéni kreativitásukkal, egyéni ötleteikkel odaadóan képesek elmerülni egy témában. Akiknek indíttatásuk van arra, hogy valamit felfedezzenek vagy megalkossanak. Ezt pedig nem lehet elérni azzal az „idomító” és jutalmazásra építő rendszerrel, ami jelenleg az iskolában működik. Ez a dolog egyik része. A másik része pedig az, hogy az agyutatózás időközben képessé vált annak bizonyítására, hogy agyunkban csak akkor változik meg valami, ha az adott dolog magával ragadja, lelkesíti az embert. Az agy nem izom, amit sok gyakorlással edzésben tarthatnánk. Csak akkor történik benne maradandó változás, ha az illető, aki tanul, fontosnak ítéli meg a maga számára azt, amit tanulni akar. Ha valakinek vmi személyes jelentőséggel bír, akkor az megérinti őt és csak ekkor –amennyiben hagyta magát egy téma által megérinteni, felkavarni – indulnak be az agy érzelmi központjai. Mindannyiszor, ha ezek az emocionális centrumok aktiválódnak, a középagy bizonyos sejtcsoportjai hosszú nyúlványaikon keresztül egyfajta tápanyagot bocsájtanak ki magukból (úgynevezett neurotranszmitter-koktél). Ez a tápanyag „trágyázza” meg a lelkesedés állapotában már aktiválódott neuronális hálózatokat és ez a folyamat vezet aztán ahhoz, hogy mindig az marad meg igazán az emberben, amit

lelkesséssel, szenvedéllyel tanult.

Standard: Miért tanulnak a kicsi gyermekek olyan gyorsan és olyan könnyen?

G.H.: Ez nem csupán azért van így, mert még annyira nyitott az agyuk a körülöttük lévő világra és mert még olyan kevés előítélet él bennük, hanem azért is, mert olyan gyakran kerülnek elragadtatott állapotba. Egy 2-3 éves gyermeknek egy nap folyamán 50-100 „lelkesség-rohama” van. Minden egyes ilyen alkalommal a lelkesedésnek az öntözőkannája az agyban működésbe lép és ott mindent meglocsol.

Aztán iskolába küldjük a gyerekeket...

Valami nagyon nem stimmel ezzel az egészszel, ha azon a helyen -ahol ezt a lelkesedést voltaképpen ki kellene használni ahhoz, hogy a gyerekek megtanulják mindazt, amire az életben később szükségük lesz – a legfontosabb dolog veszendőbe megy. Mégpedig éppen az, ami az új tapasztalatoknak az agyban való lehorgonyzását egyáltalán lehetővé teszi. Az iskolarendszerünkkel így nyilvánvalóan tévúton járunk.

Standard: Hogy juthat el az iskola egy új jövőbe?

G.H.: Mindenfelé láthatunk példákat egy másfajta tanulási-tanítási kultúrára. Léteznek olyan nagyszerű iskolák – alig, de azért akad pár -, ahol a diákok akkor sírnak(???), ha jön a szünet. Olyan iskolák, ahol sok lehetőséget kínálnak a felfedezésre. Ahol a gyerekek nem tanítva vannak, hanem ahol olyan dolgokat kínálnak nekik, amelyek elvarázsolják őket. Ahol szívesen látottak, ahol arra inspirálják, bátorítják őket, hogy ők maguk akarják megtanulni mindazt, amire a későbbi életük folyamán szükségük lehet. Ez persze azt is jelenti, hogy ezekben az iskolákban tanárként képesnek kell lenni arra, hogy a minden egyes diákban benne rejlő tanulási potenciált kibontakoztatásra ösztönözzük. Ahhoz elvezetni a gyerekeket, hogy el akarjanak igazodni a világban, hogy magukévá akarják tenni mindazt a tudást és tapasztalatot, ami

a mi kultúrkörünkben felhalmozódott.

Ezekben az iskolákban nem úgy állnak neki a dolognak, hogy a diákoknak meg akarnak vmit tanítani. Egy óriási félreértés azt gondolni, hogy azáltal, hogy az ember valaki másnak elmondja, mit hogyan kellene csinálnia, bármiféle változást előidézhet az illető agyában. Ez így nem megy. Ez csak úgy működik, ha tanárként elérem, hogy a másikat megérintse a dolog, hogy a témát nagyszerűnek találja és ezután már tudni is akarja. Ha már odáig jutottam, hogy ő azt tudni akarja, akkor meg is fogja tanulni. Elegendő lenne, ha a gyerekek csak ötödennyi időt töltenének az iskolában, feltéve, hogy ezen idő alatt valami ténylegesen történne is.

Standard: Mit mondanak akkor a jegyek a tanulóról?

G.H.: Jó jegyeik azoknak vannak, akik a legjobban tudnak alkalmazkodni a rendszer követelményeihez. Ők az úgynevezett high performance-t (csúcsteljesítmény) nyújtók, aki kiválóan érettségiznek ugyan, de vmi meghatározó dolognak már nincsenek birtokában. Egyre gyakrabban jön az a visszajelzés a gazdasági szférából és az egyetemekről, hogy azok a diákok, akik kitűnő eredménnyel tették le az érettségit, valami lényegeset útközben elveszítettek, mégpedig a szenvedélyt. Azt a szenvedélyt, ami lehetővé tenné, hogy odaadással dolgozzanak. Ez a szenvedély természetesen eltűnik, ha én mint ötödik osztályos kiskölyök elkezdek érdeklődni mondjuk a pillangók iránt, nagyszerűnek találom őket, kíváncsi vagyok az életciklusukra stb. Szervedéllyel ásnám bele magam a dologba, hogy sokat megtudjak róluk, de aztán ezt az érdeklődést el kell nyomjam magamban, mert azon idő alatt, amíg a lepkével foglalkozom, nem tudok matekot vagy németet tanulni. Az ilyen kényszerű elnyomás hatására tűnik el a legjobbakból -akik a rendszer csúcsán állnak- a lelkesedés, a szenvedély. Így produkál a mi iskolarendszerünk –még magasabb szinteken is , ahová látszólag a legjobbak kerülnek kiválasztásra – olyan

fiatal embereket, akik elég jól funkcionálnak ugyan, de – csúnya kifejezéssel élve-: szenvedélyüket vesztett kötelességteljesítők. És akikre a mi modern gazdaságunknak (értsd: Németo.) nincs szüksége. Mint ahogy Ausztriának sincs.

Standard: Honnan kell jönnie a változáshoz szükséges bátorságnak?

G.H.: A bátorság akkor jön, ha az ember elkezd hinni abban, hogy ez másképp is működik. Nem kiselőadást kell tartanunk az embereknek arról, hogy mit kellene másképp csinálniuk, hanem olyan élő példákat megmutatni, amitől felnyílik a szemük, melyek hatására felkiáltanak, hogy „Hűű! Ez hihetelen!”.

Egy ilyen példa lehet a 21-es triszómiával (kromoszóma rendellenesség, régen: mongoloid, ma: Down-szindróma vagy 21-es triszómia) élő gyermekek esete. Ez egy veleszületett genetikai rendellenesség (A 21. kromoszómából kettő helyett három van. Ezek az emberek meghatározott testi és pszichés jellemzőkkel bírnak.), ami már önmagában is elég súlyos dolog.. Annak idején az ilyen gyerekek egyáltalán nem jártak iskolába, mert rögtön látszott, hogy ez nem működne. Aztán jöttek az agykutatók is, akik halott Down-szindrómás egyének agymetszeteiből megállapították, hogy az agyuk valóban meglehetősen furcsán szerveződött. „Hülyének” lettek titulálva, ennek megfelelően is kezelték őket. Aminek az lett az eredménye, hogy azzá is váltak.. Manapság pedig kezd köztudottá válni –amiről az ilyen gyermek szülei is csak ritkán hallanak- , hogy 21-es triszómiával élő emberek egyre gyakrabban érettségit tesznek és tovább tanulnak. Ezek a gyerekek nem azért tudnak ilyen iskolai karriert befutni, mert mindenféle gyógyszereket kaptak, vagy azért, mert valahogyan beléjük sulykolták a tananyagot, hanem mert megvolt az a szerencsésük, hogy olyan pedagógus foglalkozott velük, aki nem egy felülről-lefelé viszonylatban próbált nekik bármit is tanítani. Ehelyett megkereste ezekben a gyerekekben azt a valamit, ami lelkesíti, ami lánggra lobbantja őket. Megkereste azt a pontot, ahonnan megközelíthetőek. Ilyenformán megadatott

nekik a lehetőség, hogy kibontakoztathassák mindazt, ami bennük rejlik. Az ember egy ilyen példa hallatán felteszi a kérdést: Ha egy ilyen-genetikailag sérült – gyermekben ennyi potenciál rejtőzik, mi minden lehet akkor egy normál genetikai adottsággal bíró, általános iskolás nebulóban?

Standard: Ön úgy álmodja meg az iskolákat, mint a potenciálok kibontakoztatásának színhelyét. Hogyan válhatnának ilyenné?

G.H.: Az egész osztálynak egy olyan lelkes csapattá kéne válnia, amelyik feltétlenül tudni akarja, hogy hogyan megy végbe a fotoszintézis. Vagy feltétlen ki akarja deríteni, miért írta meg Shakespeare a Macbeth-et. Ha a tanár ezt képes lenne elérni, akkor aztán a gyerekeknek kb. két hétre lenne szükségük ahhoz, hogy mindennek a végére járjanak. De így mindent maguktól dolgoznának fel. Amit azután nem is felejtene el, mert ez az ő egyéni teljesítményük lett volna. Ez azt jelentené, hogy a gyerekek maguknak konstruálják meg a tanulnivalót, a tudást. Kívülről nem tudja őket tudással megtölteni az ember, sőt! Meglehetősen zavaró számukra, ha jön valaki, aki elmagyarázza, hogyan működik a fotoszintézis, vagy Shakespeare alkotói motívumait fejtegeti. Minden magyarázat, amit a gyerekeknek adunk, megakadályozza őket a további kérdésfeltevésben és abban, hogy maguk induljanak el megkeresni a válaszokat. Vannak bizonyos hagyományok, például a zsidóságnál, ahol a tanító óriási erőfeszítést tesz annak érdekében, hogy a gyermekkel a világra hozott képességek egyike – a kérdezés – ne vesszen el. A négyévesek naponta kb. 400 kérdést tesznek fel azért, hogy rájöjjenek, hogy működik a világ körülöttük. Jó, ha az ember nem válaszol rögtön ezekre a kérdésekre, hanem visszakérdez: Te mit gondolsz erről? Nem kész válaszokat adni, hanem továbbgondolkodásra készíteni, ez a jó pedagógia titka.

Standard: Mindez a tanár személyétől függ?

G.H.: Voltaképpen sajnálom a tanárokat. Ők azok az emberek, akik egyszer nekivágtak, hogy a gyermekek tanulási folyamatában támogatók, segítők legyenek. Szinte mindannyian jóindulattal telve indulnak el ezen az úton. Ha ebben a helyzetben csak fáradtsággal képesek kitartani, az szintén azzal magyarázható, hogy ők is alig találták meg az egyéni alkotóterületet. Alapjában véve, majdnem ugyanúgy megy ez a tanároknál mint a diákoknál. Nagyon nagy nyomás nehezedik rájuk minden irányból. Egyrészt felülről, a minisztérium felől, ahonnan állandóan újabb és újabb rendelkezések érkeznek, amiket be kéne az iskolában vezetni. Aztán a szülők részéről, hogy miért nem tesznek meg többet vagy valamit jobban a tanulókért. És a pedagógusoknak óriási problémáik vannak magukkal a diákokkal, akik elvesztették a tanuláshoz való kedvüket. Nagyon könnyen megtörténhet aztán, hogy a tanár feladja, hogy elveszíti a bátorságát. Akkor ő már többé nem az az ember, aki képes inspirálni, hanem olyasvalaki, aki csak magát menti és megpróbál átvészelni mindaddig, amíg el nem jön a nyugdíj természetesen egy katasztrófa. Gazdasági szempontból még egyáltalán nem számolták ki, hogy mibe is kerül a későbbiekben majd, ha egyetlen elcsüggedt matektanár évente húsz diák kedvét veszi el a matematikától. Mert aztán a többségük nem csupán a matekhoz való kedvét vesztette el, hanem a természettudományokhoz valót is (a fizikához, a kémiához valót is, mert ezek természetesen összefüggenek egymással). Ez azt jelenti, hogy mivel egyszer valami tönkrement, esetleg a gyermek egész karrierje és fejlődése sérül. Ha mindezen költségeket összeszámoljuk, könnyen adódhat az az eredmény, hogy jobban megérné az illető tanárt –teljes fizetés mellett- hazaküldeni, mintsem hagyni, hogy még akár egyetlen napig is ilyen károkat okozzon.

Standard: Mi dolga az iskolának a zöldborsóval?

G.H.: Mint a zöldborsó-szelektáló géppel a borsószemeket, úgy válogatjuk ki mi is azokat a gyerekeket, akik nem tudnak megfelelően alkalmazkodni a követelményekhez. Ők átesnek a

szűrőn és sajnálatos módon alul is maradnak. Elképesztően nagy kár ezekért az iskolarendszer szitáján kieső gyerekekért, a bennük rejlő potenciálokért. Ami még ennél is rosszabb, hogy a gömbölyű, kövér borsószemek –ők azok, akik kiválóan érettségiznek – szintén akadályozottak a képességeik kiteljesítésében. Ők egyszerűen csak jól alkalmazkodnak a kiválasztási kritériumokhoz. Úgy látszik, ebben az alkalmazkodásban van a tehetségük, de azért ez egy furcsa, megkérdőjelezhető adottság.

Standard: Mit tudnak tenni azok a szülők, akik a gyerekeiket nem akarják egy ilyen iskolarendszerbe küldeni?

G.H.: Ha a szülők nekiveselkednének, elkezdenének alulról szervezkedni, csoportosan magukhoz ragadnák a kezdeményezést, bemennének az iskolákba, s ott megkérdeznék a tanárokat, hogy ők szülőként mivel segíthetnék elő, hogyan támogathatnák egy új lelkületű, más szellemiségű iskola kialakulását, akkor el tudnám képzelni, hogy az oktatással foglalkozó politikusok elég gyorsan felfognák, hogy -saját újraválasztásuk érdekében- az iskolarendszernek már most olyan változtatásokra lenne szüksége, amelyet a szülők követelnek.

fordította: Felvidéki Szilvia